

MINISTARSTVO
POLJOPRIVREDE

KRIZNI PLAN
ZA POSTUPANJE U SLUČAJU NALAZA ŠTETNOG
ORGANIZMA *Thaumatotibia leucotreta* (Meyrick)

18.12.2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. ZAKONSKI OKVIR.....	6
3. PRAVNI OKVIR.....	6
4. ŠTETNI ORGANIZAM	12
4.1. Taksonomija	12
4.2. Domaćini	12
4.3. Rasprostranjenost.....	12
4.4. Opis vrste i životni ciklus	13
4.5. Simptomi napada <i>T. leucotreta</i>	13
4.6. Širenje.....	13
5. NADZOR vrste <i>Thaumatotibia leucotreta</i> U HRVATSKOJ	14
6. POSTUPAK U SLUČAJU KRIZNE SITUACIJE	15
6.1. Uloge i odgovornosti	15
6.2. Postupak u slučaju nalaza	16
6.3. Obavješćavanje nadležnih tijela	16
6.4. Obavješćavanje Europske komisije	17
6.5. Obavješćavanje posjednika bilja	17
6.6. Mjere koje se odmah provode.....	17
6.7. Nadzor na mjestu nalaza	20
6.8. Obavješćavanje javnosti	20
6.9. Obavješćavanje specijaliziranih subjekata	21
6.10. Analiza rizika.....	21
6.11. Uspostava demarkiranog područja.....	21
6.12. Određivanje i izrada demarkiranog područja	22
6.13. Odluka o određivanju demarkiranih područja	22
6.14. Donošenje akcijskog plana	22
6.15. Oporavak	22
6.16. Osposobljavanje osoblja nadležnih tijela i specijaliziranih subjekata.....	24
6.17. Daljnji postupak.....	24
7. PRISTUP NADLEŽNIH TIJELA PROSTORIMA U KOJIMA SE PROVODE AKTIVNOSTI.....	26
8. LABORATORIJSKE ANALIZE	26
9. FINANCIRANJE	26
10. RESURSI	27
PRILOZI	28
PRILOG I. Najčešće biljke domaći štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i>	28

PRILOG II. Rasprostranjenost štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i>	28
PRILOG III. Uzimanje uzoraka	29
PRILOG IV. Izgled štetnika i simptomi napada	30
PRILOG V. Kontakti nadležnih tijela	34

SKRAĆENICE

MP	Ministarstvo poljoprivrede
MP – SFP	Ministarstvo poljoprivrede, Sektor fitosanitarne politike
HAPIH	Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu
HAPIH – CZB	Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu – Centar za zaštitu bilja
DIRH	Državni inspektorat Republike Hrvatske
DIRH – SFI	Državni inspektorat Republike Hrvatske – Sektor za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor
ISPM	International Standards for Phytosanitary Measures (Međunarodne norme za fitosanitame mjere)
EU	Europska unija
TZ	Treće zemlje
<i>T. leucotreta</i>	Prioritetni štetni organizam <i>Thaumatotibia leucotreta</i> Meyrick 1913

Pojmovi i izrazi koji se koriste u ovom dokumentu, a imaju rodno značenje, odnose se jednako na muški i ženski rod.

1. UVOD

Karantenski štetni organizam Unije je štetni organizam koji u Uniji nije prisutan ili, ako je prisutan, nije široko rasprostranjen. Sposoban je ući u područje Unije, udomaćiti se u njemu i proširiti se unutar njega ili, ako je prisutan na području, ali nije široko rasprostranjen, sposoban je ući u dijelove tog područja u kojima nije prisutan, udomaćiti se na tim dijelovima i proširiti se unutar njih. Njegov ulazak, udomaćivanje i širenje imali bi neprihvatljivi gospodarski, okolišni ili socijalni učinak na područje Unije, ili dijelove Unije u kojima nije prisutan. Za karantenske štetne organizme Unije dostupne su izvedive i djelotvorne mjere za sprječavanje ulaska, udomaćivanja ili širenja tih štetnih organizama unutar tih područja te mjere za ublažavanje njihovih rizika i učinaka.

Thaumatotibia leucotreta Meyrick 1913 reguliran je kao karantenski štetni organizam Unije, svrstan je u skupinu prioriternih organizama Delegiranom uredbom komisije (EU) 2019/1702 od 1. kolovoza 2019. godine o dopuni Uredbe (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća izradom popisa prioriternih štetnih organizama te je određeno 20 prioriternih štetnih organizama.

Prioritetni štetni organizmi su karantenski štetni organizmi Unije čiji je potencijalni gospodarski, okolišni ili socijalni učinak u području Unije najozbiljniji.

Na temelju članka 25. Uredbe 2016/2031/EU RH je u obvezi izraditi krizni plan za svaki prioritetni štetni organizam prema popisu iz Priloga I. Uredbe 2019/2072. Plan sadržava informacije o postupcima donošenja odluka, postupcima i protokolima koje treba slijediti, uključujući dodatne izvore u slučaju službeno potvrđene prisutnosti prioriternog štetnog organizma ili sumnje na njegovu prisutnost. Radi uspostave demarkiranih područja u krizni plan uključuju se mjere i načela upravljanja rizikom.

Kako bi se spriječio ulazak, udomaćivanje i širenje prioriternih štetnih organizama na području Republike Hrvatske, izrađuju se nacionalni predmetni krizni planovi (u daljnjem tekstu: krizni plan). Ovaj krizni plan izrađen je za štetni organizam *Thaumatotibia leucotreta*. Svrha ovog plana je utvrditi glavne elemente djelovanja za brzu i učinkovitu reakciju nadležnih tijela i službi u slučaju pronalaska navedenog štetnog organizma, kako bi se postigao propisani cilj, odnosno iskorjenjivanje ovog štetnog organizma i time spriječile ekološke i gospodarske štete na poljoprivrednim površinama. Planom su navedeni zadaci pojedinih dionika sukladno propisanim poslovima i ovlaštenjima, koji se moraju dosljedno i koordinirano provoditi kako bi se fitosanitarnim mjerama na vrijeme reagiralo i spriječilo širenje nakon prvog potvrđenog pronalaska ovog štetnih organizama u RH.

Unos i širenje tog štetnog organizma u Hrvatskoj imao bi značajne negativne gospodarske učinke i učinke na okoliš. Da bi se to spriječilo, u Hrvatskoj se provodi stalni nadzor nad *T. leucotreta*. U slučaju nalaza *T. leucotreta*, brzo i učinkovito djelovanje ključno je za sprječavanje širenja ili iskorjenjivanje štetnog organizma. Cilj ovog kriznog plana je osigurati pravovremeno, brzo i učinkovito djelovanje u slučaju nalaza štetnog organizma odnosno:

- iskorjenjivanje *T. leucotreta*;
- osiguravanje kontinuiranog praćenja i brzo djelovanje;

- osiguravanje jasne raspodjele zadataka, rokova za ostvarenje rezultata i vremenskog okvira provedbe propisanih aktivnosti;
- osiguravanje bržeg i učinkovitijeg povezivanja svih sudionika uključenih u zapovijednom lancu, te podizanje javne svijesti.

2. ZAKONSKI OKVIR

- Zakon o biljnom zdravstvu (Narodne novine 127/19, 83/22)
- Uredba (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2016. o zaštitnim mjerama protiv organizama štetnih za bilje i o izmjeni uredaba (EU) br. 228/2013, (EU) br. 652/2014 i (EU) br. 1143/2014 Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage direktiva Vijeća 69/464/EEZ, 74/647/EEZ, 93/85/EEZ, 98/57/EZ, 2000/29/EZ, 2006/91/EZ i 2007/33/EZ
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2019/2072 od 28. studenoga 2019. o utvrđivanju jedinstvenih uvjeta za provedbu Uredbe (EU) 2016/2031 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu zaštitnih mjera protiv organizama štetnih za bilje te o stavljanju izvan snage Uredbe Komisije (EZ) br. 690/2008 i izmjeni Provedbene uredbe Komisije (EU) 2018/2019
- Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/1659 od 27. rujna 2022. o jednakovrijednim zahtjevima koji se odnose na unošenje u Uniju plodova *Citrus sinensis* Pers. podrijetlom iz Izraela s obzirom na rizike koje predstavlja organizam *Thaumatotibia leucotreta*.

3. PRAVNI OKVIR

Thaumatotibia leucotreta je karantenski štetni organizam Unije. Svrstan je u Prilog II. Dio A Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 (Štetni organizmi za koje je poznato da se ne pojavljuju na području Unije). Uvršten je i na popis prioriternih štetnih organizama u Prilogu Delegiranoj uredbi Komisije (EU) 2019/1702(3).

Bilje i biljni proizvodi koji predstavljaju rizik za unos *T. leucotreta* regulirani su u Prilogu VI. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 (Popis bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta čiji je unos u Uniju iz određenih trećih zemalja zabranjen). Posebni zahtjevi koji se odnose na unošenje određenog bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta na područje Unije regulirani su u Prilogu VII. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 (Popis bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta podrijetlom iz trećih zemalja i odgovarajući posebni zahtjevi za njihov unos na područje Unije).

Radi zaštite područja Unije od navedenog štetnog organizma na unošenje nekih plodova na to područje primjenjuju se posebni zahtjevi. Za plodove *Citrus sinensis* Pers. („navedeni plodovi”) ti su posebni zahtjevi navedeni u točki 62.1. podtočki (d) Priloga VII. Provedbenoj uredbi (EU) 2019/2072 i njima se predviđa mogućnost sustavnog pristupa uz primjenu posebnih postupaka hladnog tretiranja.

U provedbenoj uredbi Komisije (EU) 2022/1659 od 27. rujna 2022. o jednakovrijednim zahtjevima koji se odnose na unošenje u Uniju plodova *Citrus sinensis* Pers. podrijetlom iz Izraela s obzirom na rizike koje predstavlja organizam *Thaumatotibia leucotreta* propisano je da se zahtjevi koji se odnose na unošenje navedenih plodova podrijetlom iz Izraela na područje Unije utvrđeni u Prilogu ovoj Provedbenoj uredbi smatraju jednakovrijednima zahtjevima navedenima u točki 62.1. podtočki (d) Priloga VII. Provedbenoj uredbi (EU) 2019/2072.

Relevantni dijelovi prethodno navedenih propisa prikazani su u nastavku teksta.

PRILOG VI. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 –Popis bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta čiji je unos u Uniju iz određenih trećih zemalja zabranjen

Naziv	Oznaka KN	Treća zemlja, skupina trećih zemalja ili određeno područje treće zemlje
<p>Bilje rodova <i>Citrus</i> L., <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf. i njihovi križanci, osim plodova i sjemena</p>	<p>ex 0602 10 90 ex 0602 20 20 0602 20 30 ex 0602 20 80 ex 0602 90 45 ex 0602 90 46 ex 0602 90 47 ex 0602 90 50 ex 0602 90 70 ex 0602 90 91 ex 0602 90 99 ex 0604 20 90 ex 1404 90 00</p>	<p>Sve treće zemlje</p>

Prilog VII. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2019/2072 – Popis bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta podrijetlom iz trećih zemalja i odgovarajući posebni zahtjevi za njihov unos na područje Unije (dio)

	Bilje, biljni proizvodi i drugi predmeti	Oznake KN	Podrijetlo	Posebni zahtjevi
62.	Plodovi rodova i vrsti <i>Capsicum</i> (L.), <i>Citrus</i> L., osim vrsti <i>Citrus limon</i> (L.) Osbeck. i <i>Citrus aurantiifolia</i> (Christm.) Swingle, <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch i <i>Punica granatum</i> L.	0709 60 10 0709 60 91 0709 60 95 0709 60 99 0805 10 22 0805 10 24 0805 10 28 ex 0805 10 80 ex 0805 21 10 ex 0805 21 90 ex 0805 22 00 ex 0805 29 00 ex 0805 40 00 ex 0805 50 10 ex 0805 90 00 0809 30 10 0809 30 90 ex 0810 90 75	Zemlje afričkog kontinenta, Cabo Verde, Sveta Helena, Madagaskar, Réunion, Mauricijus i Izrael	Službena izjava u kojoj je za plodove navedeno sljedeće: (a) potječu iz zemlje za koju je potvrđeno da je slobodna od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick), u skladu s relevantnim Međunarodnim normama za fitosanitarne mjere, uz uvjet da je nacionalna organizacija predmetne treće zemlje za zaštitu bilja unaprijed pismenim putem obavijestila Komisiju o statusu slobode te zemlje, ili (b) potječu s područja za koje je nacionalna organizacija za zaštitu bilja u zemlji podrijetla utvrdila da je slobodno od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick), u skladu s relevantnim Međunarodnim normama za fitosanitarne mjere, koje je navedeno u fitosanitarnom certifikatu iz članka 71. Uredbe (EU) br. 2016/2031 u rubrici „Dopunska izjava”, uz uvjet da je nacionalna organizacija predmetne treće zemlje za zaštitu bilja unaprijed pismenim putem obavijestila Komisiju o statusu slobode tog područja, ili (c) potječu s mjesta proizvodnje za koje je nacionalna organizacija za zaštitu bilja u zemlji podrijetla utvrdila da je slobodno od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick) u skladu s relevantnim Međunarodnim normama za fitosanitarne mjere i u fitosanitarnom certifikatu iz članka 71. Uredbe (EU) br. 2016/2031 navedene su informacije o sljedivosti, i na mjestu proizvodnje provedeni su službeni inspekcijski pregledi u primjereno vrijeme tijekom sezone uzgoja, uključujući vizualni pregled na reprezentativnim uzorcima plodova, za koje je utvrđeno da su slobodni od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick), ili (d) podvrgnuti su učinkovitom postupku tretiranja hladnoćom kako bi se osigurala sloboda od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick) ili učinkovitom sustavnom pristupu ili nekom drugom učinkovitom postupku tretiranja nakon berbe kako bi se osigurala sloboda od štetnog organizma <i>Thaumatotibia leucotreta</i> (Meyrick) te je u fitosanitarnom certifikatu iz članka 71. Uredbe

				(EU) br. 2016/2031 navedeno da je primijenjen sustavni pristup ili su navedene pojedinosti o metodi tretiranja, uz uvjet da je nacionalna organizacija predmetne treće zemlje za zaštitu bilja unaprijed pismenim putem obavijestila Komisiju o primjeni sustavnog pristupa ili metodi tretiranja nakon berbe i dostavila joj dokaze o njezinoj učinkovitosti.
--	--	--	--	--

Provedbena uredba Komisije (EU) 2022/1659 od 27. rujna 2022. o jednakovrijednim zahtjevima koji se odnose na unošenje u Uniju plodova *Citrus sinensis* Pers. podrijetlom iz Izraela s obzirom na rizike koje predstavlja organizam *Thaumatotibia leucotreta*.

Članak 2.

Jednakovrijedni zahtjevi

Zahtjevi koji se odnose na unošenje navedenih plodova podrijetlom iz Izraela na područje Unije utvrđeni u Prilogu ovoj Provedbenoj uredbi smatraju se jednakovrijednima zahtjevima navedenima u točki 62.1. podtočki (d) Priloga VII. Provedbenoj uredbi (EU) 2019/2072.

Zahtjevi koji se odnose na unošenje u Uniju navedenih plodova podrijetlom iz Izraela u skladu s člankom 2.

A. Zahtjevi povezani s proizvodnim jedinicama

1. Proizvodne jedinice registrirala je i odobrila izraelska nacionalna organizacija za zaštitu bilja.
2. Nacionalna organizacija za zaštitu bilja prije izvoza navedenih plodova pisanim je putem Komisiji dostavila popis oznaka odobrenih proizvodnih jedinica.
3. Praćenje navedenog štetnog organizma u proizvodnoj jedinici provedeno je s pomoću feromonskih klopki, i to s najmanje jednom klopkom na 2,5 hektara te najmanje dvije klopke po proizvodnoj jedinici, kad proizvodne jedinice nisu jedna uz drugu.
4. Proizvodi za ometanje parenja za sprečavanje prisutnosti navedenog štetnog organizma upotrijebljeni su u odgovarajućim razdobljima, barem u proizvodnim jedinicama u kojima je prisutnost navedenog štetnog organizma potvrđena u prethodnim sezonama uzgoja. U slučaju neuspješnog ometanja parenja provedeno je kurativno suzbijanje navedenog štetnog organizma.
5. Primijenjene su sanitarne prakse usmjerene na suzbijanje navedenog štetnog organizma. Ti postupci uključuju barem uklanjanje i trenutačno uništavanje otpalih i zaraženih navedenih plodova sa stabala te uklanjanje divljih biljaka koje su domaćini navedenom štetnom organizmu iz proizvodne jedinice i okolnih područja. Svi preostali navedeni plodovi uklonjeni su iz proizvodnih jedinica na kraju sezone uzgoja.
6. Nacionalna organizacija za zaštitu bilja ili druga ovlaštena tijela Izraela provodili su službene inspekcijske preglede navedenih plodova u proizvodnim jedinicama najmanje dva puta mjesečno u razdoblju od kolovoza do listopada, a nakon toga tjedno do kraja berbe navedenih plodova. Pregledali su uzorak navedenih plodova koji je reprezentativan u odnosu na veličinu proizvodne jedinice. Inspekcijski pregled uključivao je uzorkovanje destrukcijskom metodom svih navedenih plodova sa simptomima.

Ako su inspekcijskim pregledom pronađena više od tri zaražena ploda, izvoz u Uniju iz te proizvodne jedinice suspendiran je na pet tjedana, nakon čega su za navedeni štetni organizam pojačane mjere kontrole. Međutim, ako je u razdoblju od pet tjedana prije berbe inspekcijskim pregledom pronađen najmanje jedan zaraženi plod, suspendiran je izvoz u Uniju svih navedenih plodova iz te proizvodne jedinice.

7. Nacionalna organizacija za zaštitu bilja odobrila je berbu navedenih plodova u određenoj proizvodnoj jedinici na temelju informacija prikupljenih tijekom inspekcijskih pregleda i praćenja u sezoni uzgoja.

B. Zahtjevi povezani s objektima za pakiranje

1. Nacionalna organizacija za zaštitu bilja registrirala je i odobrila objekte za pakiranje.
2. Navedeni plodovi prevezeni su u objekte za pakiranje prikladno zapakirani, kako bi se izbjegla zaraza navedenim štetnim organizmom, te očišćeni od zemlje, drugih ostataka i lišća.
3. Nakon što je serija navedenih plodova iz proizvodne jedinice stigla u objekt za pakiranje, osposobljeno osoblje objekta provelo je pregled radi utvrđivanja prisutnosti navedenog štetnog organizma u navedenim plodovima, koji je takvog intenziteta da omogućuje barem otkrivanje zaraze od 1 %, s razinom pouzdanosti od 95 % u skladu s Međunarodnom normom za fitosanitarne mjere br. 31 (ISPM 31). Ako je inspekcijskim pregledom pronađen najmanje jedan zaraženi plod, suspendiran je izvoz u Uniju svih navedenih plodova iz te proizvodne jedinice.
4. U različitim fazama razvrstavanja i pakiranja navedenih plodova osposobljeno osoblje objekata za pakiranje pregledalo je najmanje 10 % navedenih plodova namijenjenih za izvoz u Uniju radi utvrđivanja prisutnosti navedenog štetnog organizma. Taj inspekcijski pregled uključivao je uzorkovanje destrukcijskom metodom svih navedenih plodova sa simptomima zaraze navedenim štetnim organizmom.

C. Sljedivost i službeni inspekcijski pregledi prije izvoza

1. U svakom je trenutku omogućena sljedivost do proizvodne jedinice i objekata za pakiranje.
2. Prije izvoza 2 % navedenih plodova iz pošiljke podvrgnuto je službenim inspekcijskim pregledima radi provjere prisutnosti navedenog štetnog organizma, uz uzorkovanje destrukcijskom metodom u slučaju simptoma, te je utvrđeno da su slobodni od navedenog štetnog organizma.

4. ŠTETNI ORGANIZAM

4.1. Taksonomija

Vrsta: *Thaumatotibia leucotreta*

Rod: *Thaumatotibia*

Porodica: Tortricidae

Red: Lepidoptera

Razred: Insecta

Koljeno: Arthropoda

Carstvo: Animalia

EPPO kod: ARGPLE

4.2. Domaćini

Thaumatotibia leucotreta Meyrick 1913 polifagni je štetnik koji napada veliki broj biljaka iz različitih porodica. Do sada je štetnik zabilježen na više od 70 različitih biljnih domaćina, uključujući agrume (*Citrus* spp.), papriku (*Capsicum* spp.), kukuruz (*Zea mays*), vinovu lozu (*Vitis* spp.), breskvu (*Prunus persica*), grah (*Phaseolus* spp.), šipak (*Punica granatum*) i druge kulture. Vrsta *Citrus sinensis* (naranča) najosjetljivija je na napad *T. leucotreta*. Od agruma napada još i mandarinu i grejpfrut, dok u limunu i limeti gusjenica ne može završiti svoj razvoj te se ove vrste ne smatraju domaćinima. Najčešće biljke domaćini štetnog organizma *T. leucotreta* navedeni su u Prilogu 1. ovog plana.

4.3. Rasprostranjenost

T. leucotreta je afrotropska vrsta moljca rasprostranjena na afričkom kontinentu, otocima u Atlantskom i Indijskom oceanu (Sv. Helena, Zelenortski otoci, Mauritius, Madagaskar, Reunion). Izvan afričkog kontinenta štetnik je zasada prisutan samo u Izraelu, gdje je prvi puta zabilježen 1984.

Vrsta *T. leucotreta* nije prisutna u EU, ali je 2009. pronađena u Nizozemskoj u zaštićenom prostoru na vrsti *Capiscum chinense*, nakon čega je eradicirana. Iako se ruža ne navodi kao domaćin, stručnjaci iz Nizozemske u više su navrata zadržali pošiljke ruža u kojima su našli štetnika iz Afrike. Štetnik je nekoliko puta pronađen u pošiljkama plodova agruma iz Afrike u Danskoj, Finskoj, Nizozemskoj i Velikoj Britaniji kao i u SAD-u, ali je odmah eradiciran i nije se udomaćio niti proširio u ovim područjima. Ovo ukazuje da postoji realna mogućnost ulaska *T. leucotreta* u EPPO regiju, ali mogućnost udomaćenja treba istražiti. Prema procjenama rizika koje su proveli EPPO (2013.) i EFSA (2019.) mogućnost udomaćenja *T. leucotreta* na otvorenom ograničena je niskim zimskim temperaturama. Prema tome pogodna su južna područja EU kao što su južni dio Portugala, Španjolska, Italija (Sicilija i Sardinija), Malta, južna Grčka, Cipar. Za sjevernije zemlje rizik od udomaćenja ograničen je na plasteničku i stakleničku proizvodnju.

Rasprostranjenost *T. leucotreta* prikazana je u Prilogu II. ovog plana.

4.4. Opis vrste i životni ciklus

Vrsta *T. leucotreta* tijekom svog razvoja prolazi kroz 8 stadija: stadij jaja, pet stadija gusjenice, stadij kukuljice i odrasli razvojni stadij. Životni ciklus započinje stadijem jaja koja su odložena pojedinačno ili u skupinama na plodovima ili lišću. Iz jaja izlaze gusjenice koje se hrane unutar plodova, sjemenki ili cvjetnih pupova. S obzirom da je među gusjenicama uočen kanibalizam, najčešće u jednom plodu prežive samo jedna do tri gusjenice. Gusjenice petog stadija su narančasto-roze boje sa smeđom glavom. Na posljednjem članku abdomena nalazi se „analni češalj“ s 2-10 zubića, čija pozicija služi za determinaciju vrste. Gusjenice zadnjeg stadija napuštaju plodove, koji do tada već često otpadnu s biljke, i zapredaju kokone na tlu, ispod otpalog lišća biljke domaćina ili u pukotinama u stablu. Iz kokona izlaze leptiri sivkasto-smeđe do tamnosmeđe boje, dužine tijela 6-8 mm. Kod štetnika nije zabilježena dijpauza što znači da je aktivan tijekom cijele godine. Upravo to onemogućava mu preživljavanje na nepovoljnim temperaturama. Duljina životnog ciklusa varira između 30 i 117 dana, a ovisi najviše o temperaturi. Pri optimalnoj temperaturi od 25 °C životni ciklus traje 42 – 46 dana. *T. leucotreta* može razviti dvije do pet generacija godišnje, ovisno o temperaturi, dostupnosti biljke domaćina, fotoperiodu, vlažnosti i prisutnosti prirodnih neprijatelja. U Južnoafričkoj Republici vrsta ima 4-10 generacija godišnje.

Mužjake i ženke moguće je razlikovati po obliku prednjih krila te morfološkim karakteristikama stražnjih krila i stražnjih nogu. Morfološke karakteristike koje služe za razlikovanje ove vrste od drugih vrsta svijača predstavljaju uzorci na prednjim i stražnjim krilima leptira i njihova obojenost te prekrivenost tibije stražnjih nogu gustim nakupinama bijelih i crnih dlaka. Na prednjim su krilima ljuskice posložene na način da tvore oblik smeđe-crnog upitnika, a na sredini kostalne žile nalaze se tamnije-smeđe ljuskice poslagane u obliku polukruga. Kod mužjaka uzorak i boja prednjih krila variraju pa je determinacija vrsta moguća samo prema stražnjim krilima i tibijama stražnjih nogu. Sigurna determinacija vrste vrši se prema morfološkim karakteristikama genitalija mužjaka i ženki.

4.5. Simptomi napada *T. leucotreta*

Nakon izlaska iz jaja gusjenice prvog stadija ubušuju se u plodove. Gusjenice ranijih stadija hrane se blizu površine ploda, dok se starije gusjenice ubušuju prema unutrašnjosti ploda. Simptomi na plodovima su slabo vidljivi, u vidu malih ulaznih rupica promjera 1 mm, dok okolno tkivo mijenja boju i trune. Izravne štete uzrokuju gusjenice ishranom u plodovima ili klipovima kukuruza. Gusjenice se razvijaju i hrane u plodovima svih stadija zrelosti, uzrokujući pritom preuranjenu zriobu i opadanje plodova, što je posljedica ishrane i razvoja gusjenice unutar ploda. Neizravne štete nastaju razvojem sekundarnih infekcija bakterijama i gljivama na mjestu ulaska gusjenice.

4.6. Širenje

Prema istraživanjima EPPO (2013.) i EFSA (2019.) mogućnosti širenja vrste *T. leucotreta* variraju ovisno o okruženju. Ako je prisutno dovoljno biljaka domaćina ženke uglavnom lete na kratke udaljenosti radi parenja i odlaganja jaja. U slučaju nedostatka biljaka domaćina, mogu

letjeti na nešto dalje udaljenosti, međutim prema procjeni EFSA (2020.) ta udaljenost je oko 1,5 km.

Prirodno širenje na velike udaljenosti nije značajka ove vrste te je najvjerojatniji put unosa navedenog štetnika putem unosa zaraženih plodova ili rezanog cvijeća. U EU je tijekom posljednjih godina zabilježeno mnogo zadržanih pošiljaka zbog ovog štetnika iz afričkih zemalja gdje je štetnik prisutan, posebno na vrstama *Citrus* spp., *Rosa* spp. i *Capsicum* spp.

S obzirom na biologiju i životni ciklus štetnika mogućnost udomaćenja na usjevima na otvorenom nije vjerojatna. U slučaju pronalaska *T. leucotreta* u usjevu na otvorenom to će najvjerojatnije biti izolirani slučaj te će štetnik biti eliminiran niskim temperaturama zimi. Uvjeti u zaštićenim prostorima kao što su staklenici i plastenici odgovarali bi razvoju štetnika. Ipak, važno je naglasiti da vrsta *T. leucotreta* zahtjeva stalnu prisutnost biljke domaćina te nije sigurno da li bi mogao preživjeti određeni period u plasteniku/stakleniku bez biljke domaćina.

5. NADZOR VRSTE *THAUMATOTIBIA LEUCOTRETA* U HRVATSKOJ

T. leucotreta prati se svake godine u okviru programa posebnog nadzora. Prijedlog Programa nadzora za svaku godinu izrađuje HAPIH – CZB, a odobrava ga MP – SFP. Program nadzora se prijavljuje za sufinanciranje od strane Europske komisije prema propisanom postupku. HAPIH – CZB svake godine MP-u dostavlja prijedlog Programa nadzora najkasnije do 31. siječnja. MP analizira i procjenjuje prijedlog te isti službeno odobrava.

Broj vizualnih pregleda, uzoraka i laboratorijskih testiranja predlaže HAPIH – CZB. Brojeve pregleda, uzoraka i testiranja odobrava MP – SFP.

Nadležnost u provedbi vizualnih pregleda u Programu nadzora raspoređena je između provoditelja. Nadležnost je prikazana u Tablici 1.

Tablica 1. Predmet nadzora i provoditelji nadzora *T. leucotreta* u Hrvatskoj.

Predmet nadzora	Nadležnost
Biljke domaćini u plastenicima/staklenicima	HAPIH - CZB
Biljke domaćini u voćnjacima	HAPIH - CZB
Biljke domaćini u vrtnim centrima i rasadnicima	HAPIH - CZB
Specijalizirani subjekti koji proizvode, unose ili uvoze biljke domaćine	DIRH - SFI
Pakirnice oko proizvodnih mjesta citrusa	DIRH - SFI

6. POSTUPAK U SLUČAJU KRIZNE SITUACIJE

6.1. Uloge i odgovornosti

Uloge i odgovornosti dionika obuhvaćenih ovim kriznim planom prikazane su u Tablici 2.

Tablica 2. Uloge i odgovornosti nadležnih tijela i drugih dionika u slučaju krizne situacije u biljnom zdravlju.

Tijelo / dionik	Nadležnost / odgovornost
MP	<ul style="list-style-type: none">Izrađuje, odobrava i ažurira ovaj krizni planOrganizira i koordinira odgovor na kriznu situacijuOdređuje i odobrava mjere koje se poduzimajuObavještava i izvještava Europsku komisijuObavještava specijalizirane subjekte o nalazu i mjerama koje se poduzimajuObavještava javnost o nalazu i mjerama koje se poduzimajuIzrađuje popis specijaliziranih subjekata kod kojih se poduzimaju krizne mjereNalaže izradu analize rizikaOdređuje i uspostavlja demarkirano područjeDonosi odluku o demarkiranom područjuDonosi akcijski plan za suzbijanje štetnog organizma u slučaju prisutnosti i nakon laboratorijske potvrdeOrganizira interno osposobljavanjeOdređuje daljnje aktivnosti koje treba poduzeti i odobrava planove
DIRH	<ul style="list-style-type: none">Obavlja vizualne preglede i uzima uzorkeNalaže provedbu fitosanitarnih mjeraKontrolira provedbu fitosanitarnih mjeraObavlja nadzor u demarkiranom područjuPrati usklađenost specijaliziranih subjekata s posebnim mjeramaOsigurava pristup prostorima, bilju i biljnim proizvodima kod specijaliziranih subjekata i osoba koje nisu specijalizirani subjektiIzvještava MP o prisutnosti, pojavi i širenju štetnog organizmaSudjeluje u izradi akcijskog plana

	Provodi službene kontrole kod specijaliziranih subjekata Organizira interno osposobljavanje
HAPIH	Obavlja laboratorijske analize i testiranja bilja, biljnih proizvoda i drugih predmeta Obavlja vizualne preglede i uzima uzorke Pruža znanstvenu i stručnu podršku MP-u pri izradi kriznog i akcijskog plana Pruža znanstvenu i stručnu podršku MP-u pri izradi prijedloga fitosanitarnih mjera Razrađuje, predlaže i daje stručna mišljenja MP-u Izrađuje analizu rizika od štetnog organizma Izvještava MP i DIRH o prisutnosti, pojavi i širenju štetnog organizma Sudjeluje u stručnom usavršavanju fitosanitarnih inspektora Sudjeluje u stručnom usavršavanju djelatnika stručnih službi Sudjeluje u stručnom usavršavanju specijaliziranih subjekata i osoba koje nisu specijalizirani subjekti

6.2. Postupak u slučaju nalaza

U slučaju pozitivne analize kojom se potvrđuje nalaz vrste *T. leucotreta* na području Republike Hrvatske, rukovoditelj laboratorija u kojem je provedena analiza o tome obavještava nadređene, usmeno i/ili e-poštom. Daljnja procedura obavještavanja nadležnih tijela odvija se po proceduri opisanoj u daljnjem tekstu.

6.3. Obavještavanje nadležnih tijela

Obavijest o nalazu vrste *T. leucotreta* šalje se e-poštom u MP – SFP, DIRH – SFI te po potrebi u HAPIH – CZB. Obavijest sadrži zapisnik o sakupljanju uzorka te predmetno izvješće o laboratorijskoj analizi. Obavijest šalje institucija (tijelo) u kojoj je provedena laboratorijska analiza. Obavijest se šalje u roku od najviše 48 sati nakon potvrđenog pozitivnog nalaza štetnog organizma.

Obavijest o nalazu šalje se obavezno na slijedeće adrese:

- Adresa e-pošte načelnika Sektora fitosanitarne politike;
- Adresa e-pošte rukovoditelja Službe za biljno zdravstvo;
- Adresa e-pošte načelnika Sektora za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor, DIRH;
- Adresa e-pošte fitosanitarnog inspektora odgovornog za područje na kojem je štetni organizam nađen;

- Adresa e-pošte koordinatora programa posebnog nadzora u koji je uključen nadzor vrste *T. leucotreta*.

Obavijest se prema potrebi može poslati i na druge adresate.

6.4. Obavještavanje Europske komisije

Europska komisija i države članice obavještavaju se o nalazu putem aplikacije EUROPHYT – Outbreaks. Obavijest izrađuje i šalje MP – SFP. Obavijest se šalje u roku od najviše sedam dana nakon službene dojava o pozitivnom nalazu štetnog organizma.

Obavijest se ažurira sukladno razvoju situacije, prema pravilima izvještavanja u sustavu EUROPHYT – Outbreaks. Obavijesti ažurira i šalje MP – SFP.

6.5. Obavještavanje posjednika bilja

O pozitivnom nalazu obavještava se posjednik bilja (dotični specijalizirani subjekt ili osoba koja nije specijalizirani subjekt), u roku od 48 sati nakon službene dojava o pozitivnom nalazu štetnog organizma. Obavijest šalje DIRH – SFI.

U slučaju potvrde/prisutnosti vrste *T. leucotreta* na rastućim biljkama domaćinima u plasteniku ili stakleniku, MP SFP utvrđuje demarkirano područje koje se sastoji od:

- zaraženo područje oko plastenika/staklenika radijusa od najmanje 100 m
- sigurnosno područje široko je najmanje 1,5 km od zaraženog područja

U slučaju potvrde/prisutnosti vrste *T. leucotreta* na rastućim biljkama domaćinima u voćnjaku, MP SFP utvrđuje demarkirano područje koje se sastoji od:

- zaraženo područje oko biljke radijusa od najmanje 100 m
- sigurnosno područje široko je najmanje 1,5 km od zaraženog područja

Na demarkiranom području provode se fitosanitarne mjere s ciljem iskorjenjivanja u zaraženom području i sprječavanja daljnjeg širenja *T. leucotreta* (sigurnosno područje) te traženja mogućih neotkrivenih žarišta.

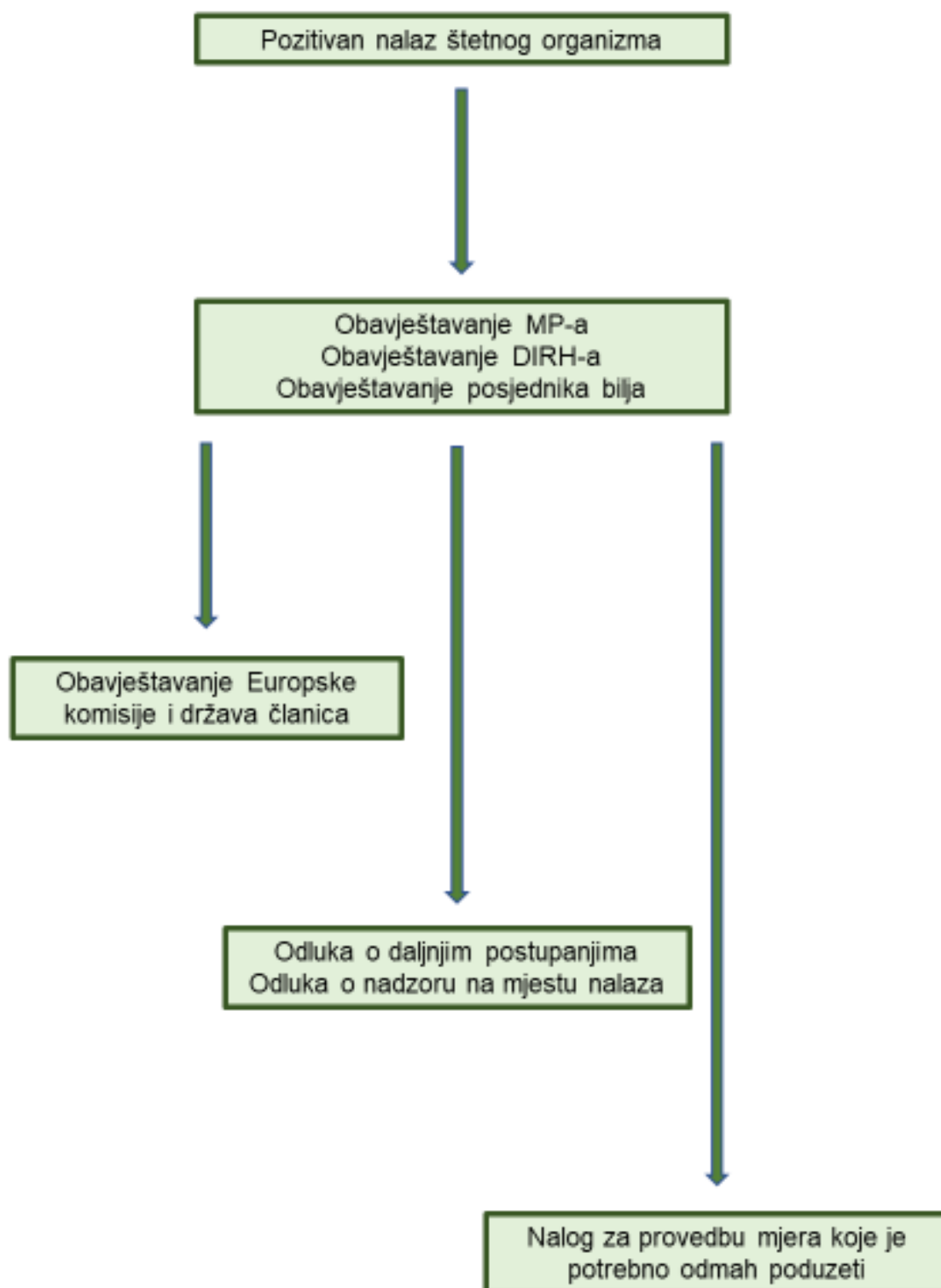
6.6. Mjere koje se odmah provode

Na bilju, biljnom proizvodu ili drugom nadziranom predmetu odmah se provode mjere kojima se učinkovito sprječava širenje *T. leucotreta* te kojima se štetni organizam učinkovito uništava. Mjere propisuje DIRH – SFI. O mjerama koje bi bilo uputno provesti DIRH – SFI može zatražiti stručno mišljenje od HAPIH – CZB-a.

Fitosanitarne mjere koje se odmah provode za cilj imaju učinkovito spriječiti širenje, uništiti i iskorijeniti vrstu *T. leucotreta*. Mjere koje se odmah provode mogu uključiti:

1. Hitno uklanjanje zaraženog bilja i plodova te bilja i plodova sa simptomima zaraze navedenim organizmom;
2. Uklanjanje svog navedenog bilja unutar 50 m oko zaraženog bilja i pregled tog navedenog bilja u cilju otkrivanja znakova zaraze;
3. Uklanjanje i uništavanje zaraženog bilja i plodova. Transport zaraženog materijala do odobrenog objekta za odlaganje ili obradu na takav način da ne postoji opasnost od širenja;
4. Sav preostali materijal u plasteniku/stakleniku, npr. konopce, plastične podove i supstrate za uzgoj treba uništiti ili temeljito dezinficirati kako bi se uklonili svi preostali životni stadiji štetnika;
5. Svu opremu i strojeve potrebno je temeljito očistiti i dezinficirati;
6. Ako je primjenjivo, sniziti temperaturu praznog staklenika/plastenika kako bi se uništili svi prisutni stadiji štetnika;
7. Gdje je prikladno, dezinfekcija/uklanjanje potencijalno zaraženog tla ili supstrata za uzgoj u proizvodnom pogonu. Mjere eradikacije u tlu mogu uključivati tretiranje visokim temperaturama, zakopavanje (najmanje 2 metra dubine), tretiranje odgovarajućim sredstvima za zaštitu bilja ako su dostupna;
8. Zabrana svakog premještanja potencijalno zaraženog materijala s područja nalaza štetnog organizma;
9. Ispitivanje izvora zaraze praćenjem dotičnih biljaka, koliko je to moguće, te njihov pregled u cilju pronalaska znakova zaraze;
10. Prema potrebi, zamjena navedenog bilja drugim biljem;
11. Zabrana sadnje novih biljaka domaćina na području nalaza štetnog organizma;
12. Sve druge mjere kojima se može doprinijeti iskorjenjivanju navedenog organizma, uzimajući u obzir ISPM br. 9 i primjenjujući integriran pristup u skladu s načelima određenima u ISPM-u br. 14.

Provedbu mjera nadzire DIRH – SFI.

Slika 1. Shematski prikaz postupaka nakon nalaza štetnog organizma (6.2. – 6.6.).

6.7. Nadzor na mjestu nalaza

Nakon pozitivnog nalaza, MP – SFP nalaže provedbu dodatnog nadzora u području u kojem je zabilježen pozitivan nalaz. Dodatni nadzor ima za cilj utvrditi:

1. Razmjere raširenosti štetnog organizma;
2. Ukoliko je moguće, porijeklo zaraze;
3. Broj biljaka domaćina u području u kojem je zabilježen pozitivan nalaz.

Način provedbe dodatnog nadzora izrađuje HAPIH – CZB, a prihvća MP – SFP. U dodatnom nadzoru sudjeluju HAPIH – CZB, DIRH – SFI te prema potrebi MP – SFP. Ljudske, materijalne i tehničke resurse za provedbu dodatnog nadzora dužni su osigurati provoditelji iz vlastitih sredstava. Dodatni nadzor organizira se i počinje provoditi u roku od najviše dva tjedna nakon službene dojave o pozitivnom nalazu štetnog organizma. Trajanje dodatnog nadzora je vremenski različito, ovisno o situaciji. Trajanje predlaže HAPIH – CZB.

U okviru dodatnog nadzora bilježi se slijedeće:

- a) broj i lokacije otkrića prisutnosti vrste *T. leucotreta*, uključujući karte generirane u aplikaciji MOBIDI – PEST ili drugim prikladnim geolokacijskim alatom;
- b) broj i lokacije biljaka domaćina koje pokazuju simptome, uključujući karte generirane u aplikaciji MOBIDI – PEST ili drugim prikladnim geolokacijskim alatom;
- c) broj i lokacije biljaka domaćina, uključujući karte generirane u aplikaciji MOBIDI – PEST ili drugim prikladnim geolokacijskim alatom;

O dodatnom nadzoru sastavlja se izvješće koje se dostavlja u MP – SFP i DIRH – SFI u roku od najviše dva tjedna nakon rezultata posljednje laboratorijske analize uzorka sakupljenog u okviru dodatnog nadzora.

6.8. Obavješćavanje javnosti

Obavješćavanje javnosti provodi se kroz objave i obavijesti na mrežnim stranicama nadležnih tijela. Objave uključuju obavijesti o nalazu štetnog organizma i mjerama koje se provode i koje su obavezne za provedbu, zaduženjima, aktualnoj situaciji i drugim temama vezanima uz nalaz štetnog organizma. Cilj je postići da što više ljudi budu svjesni postojećeg rizika i kako bi se postigao propisani cilj, iskorjenjivanje vrste *T. leucotreta* te time spriječile ekološke i gospodarske štete koje mogu nastati na poljoprivrednim površinama, voćnjacima, šumama, parkovima i drugom javnom zelenilu.

Objave uključuju i objave relevantnih akata i dokumenata, poput odluke o demarkiranim područjima, naredbe o suzbijanju štetnog organizma, akcijskog plana, edukativnih i drugih materijala. Objave se objavljuju na:

1. Internet stranici Ministarstva poljoprivrede (<https://poljoprivreda.gov.hr/>);
2. Internet stranici Hrvatske agencije za poljoprivredu i hranu (<https://www.hapih.hr>);
3. Internet stranici Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede (<https://www.savjetodavna.hr>).

Za objavu materijala na dotičnim internet stranicama zadužene su odgovorne osobe dotičnih institucija (tijela).

Osim objavama na internet stranicama, obavještavanje javnosti provodi se kroz druge pisane i telekomunikacijske medije, sukladno potrebi, prilikama, mogućnostima i interesu.

6.9. Obavještavanje specijaliziranih subjekata

Specijalizirani subjekti obavještavaju se na isti način kao što se obavještava javnost, kako je prethodno opisano.

Specijalizirani subjekti kod kojih vrste *T. leucotreta* predstavlja rizik obavještavaju se o nalazu štetnog organizma zasebno, putem e-pošte. Obavijest šalje MP – SFP. Popis specijaliziranih subjekata s rizikom izrađuje se na temelju Službenog registra specijaliziranih subjekata. Popis izrađuje MP – SFP. Popis se izrađuje u roku o najviše mjesec dana nakon službene dojava o pozitivnom nalazu štetnog organizma.

Popis se dijeli s HAPIH – CZB-om i DIRH – SFI-om. Nadzor specijaliziranih subjekata s rizikom provodi se sukladno predmetnom akcijskom planu i/ili programu posebnog nadzora za tekuću ili slijedeću godinu i/ili programu službenih kontrola za tekuću ili iduću godinu.

6.10. Analiza rizika

U slučaju nalaza štetnog organizma, MP – SFP može zatražiti izradu procjene rizika od dotičnog štetnog organizma za područje Republike Hrvatske. Procjenu rizika izrađuje HAPIH – CZB. Procjena rizika izrađuje se u roku od najviše dva mjeseca nakon naloga MP – SFP-a.

6.11. Uspostava demarkiranog područja

U slučaju nalaza štetnog organizma, MP – SFP odlučuje o hoće li se uspostaviti demarkirano područje. Odluka o uspostavi demarkiranog područja donosi se u roku od najviše mjesec dana nakon što je pozitivan nalaz dostavljen MP – SFP-u. Odluka o uspostavi demarkiranog područja može biti slijedeća:

1. Uspostavlja se demarkirano područje
2. Ne uspostavlja se demarkirano područje

Stručno mišljenje o potrebi uspostavljanja demarkiranog područja MP – SFP može zatražiti od HAPIH – CZB.

Demarkirano područje obuhvaća područje u kojem je otkrivena prisutnost vrste *T. leucotreta* („zaraženo područje”), i područje koje okružuje zaraženo područje („sigurnosno područje”).

Zaraženo područje obuhvaća područje polumjera 100 m od krajnjih točaka pozitivnih nalaza štetnog organizma. Na temelju krajnjih točaka derivira se kružnica. Zaraženo područje može biti i drugačijeg oblika, ovisno o situaciji. Zaraženo područje može obuhvaćati i administrativnu jedinicu. O prijedlogu veličine i forme zaraženog područja MP – SFP može zatražiti stručno mišljenje od HAPIH – CZB.

Sigurnosno područje široko je od 1,5 km u polumjeru od granice zaraženog područja. Sigurnosno područje može biti različitog oblika, ovisno o situaciji. O prijedlogu veličine i forme sigurnosnog područja MP – SFP može zatražiti stručno mišljenje od HAPIH – CZB.

6.12. Određivanje i izrada demarkiranog područja

Nacrt demarkiranog područja izrađuje MP – SFP korištenjem aplikacije MOBIDI – PEST i drugih alata po potrebi. Nacrt demarkiranog područja izrađuje se u roku od najviše mjesec dana od posljednje obavijesti o pozitivnom nalazu štetnog organizma tijekom nadzora na mjestu nalaza. Nacrt demarkiranog područja prihvaća MP – SFP.

6.13. Odluka o određivanju demarkiranih područja

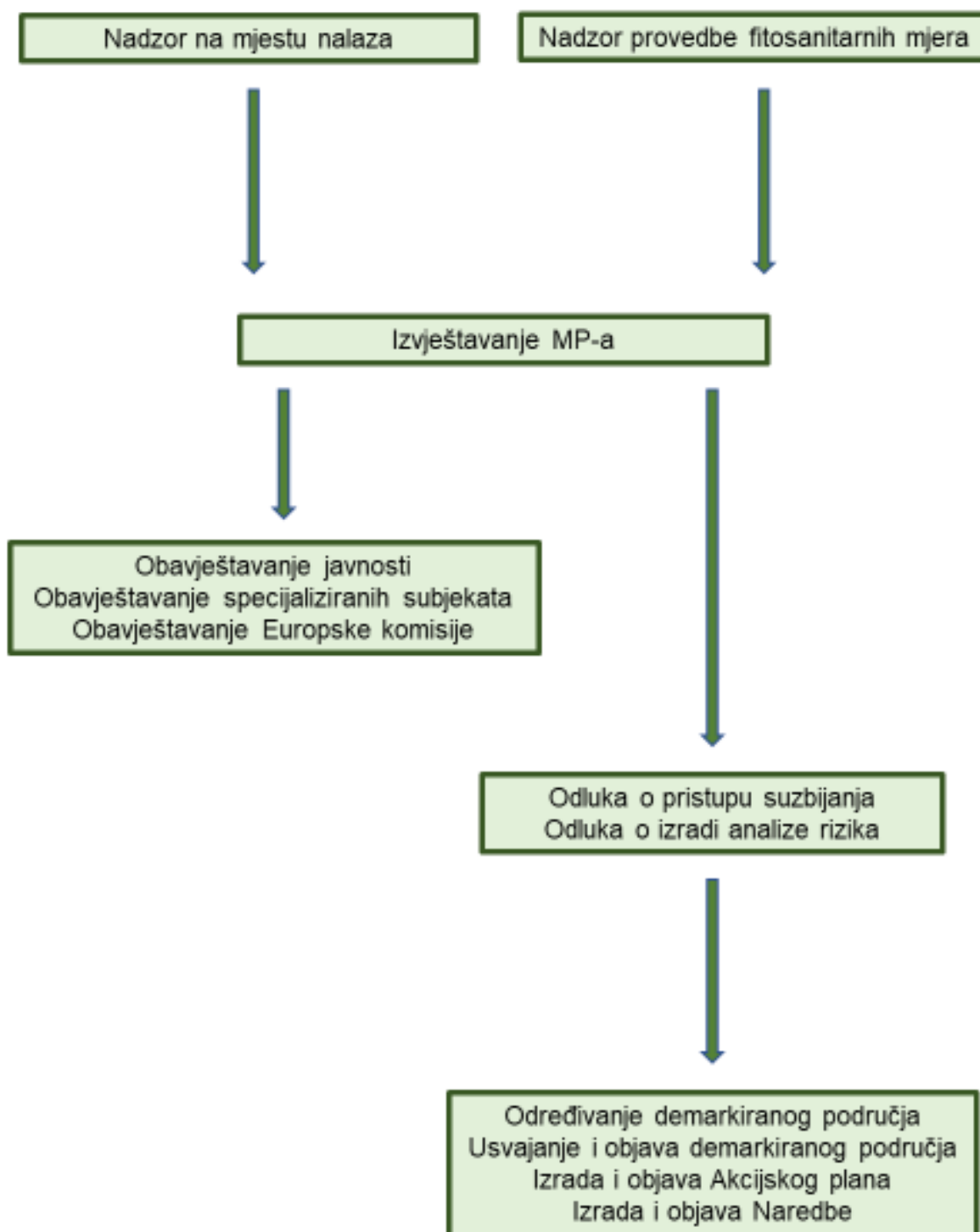
Nakon prihvaćanja nacrt demarkiranih područja, pokreće se postupak izrade i objave Odluke o određivanju demarkiranih područja. Karte su sastavni dio Odluke. Postupak pokreće MP – SFP. Odluku potpisuje Ministar zadužen za poljoprivredu, a ista se objavljuje u Narodnim novinama. Odluka se donosi u roku od najviše tri mjeseca nakon prihvaćanja nacrt demarkiranih područja.

6.14. Donošenje akcijskog plana

Nakon donošenja naredbe o poduzimanju mjera za iskorjenjivanje (sprječavanje širenja) i suzbijanje vrste *T. leucotreta*, pokreće se postupak izrade akcijskog plana za iskorjenjivanje (sprječavanje širenja) i suzbijanje navedene vrste. Postupak pokreće MP – SFP. Akcijski plan izrađuje se sukladno važećoj proceduri izrade operativnih dokumenata. Strukturu i sadržaj akcijskog plana određuje MP – SFP. Akcijski plan se donosi u roku od najviše šest mjeseci nakon prihvaćanja nacrt demarkiranih područja.

6.15. Oporavak

Mjesto se može smatrati oporavljenim od izbijanja i prisutnosti vrste *T. leucotreta* nakon razdoblja koje pokriva dva uzastopna životna ciklusa štetnika te ako nakon vizualnih pregleda i praćenja nema znakova i laboratorijske potvrde prisutnosti *T. leucotreta*. Trajanje životnog ciklusa ovisi o temperaturi unutar proizvodnog pogona, u prosjeku je potrebno 42-46 dana da štetnik završi svoj životni ciklus na optimalnoj temperaturi od 25 °C.

Slika 2. Shematski prikaz postupaka nakon nadzora na mjestu nalaza štetnog organizma (6.7. – 6.14.).

6.16. Osposobljavanje osoblja nadležnih tijela i specijaliziranih subjekata

Osposobljavanje osoblja nadležnih tijela MP-SFP-a i DIRH-a obavljaju HAPIH. Osposobljavanje specijaliziranih subjekata obavlja HAPIH. Osposobljavanje MP-SFP-a provodi se u vidu prezentacije. Osposobljavanje DIRH-a provodi se prezentacijom i/ili terenskom demonstracijom, prema zahtjevu DIRH-a.

Osposobljavanje specijaliziranih subjekata provodi se izradom brošure i/ili letka i/ili plakata. Brošuru izrađuje HAPIH – CZB. Brošura se izrađuje u roku od najviše tri mjeseca nakon potvrđenog pozitivnog nalaza štetnog organizma.

Brošura se dijeli specijaliziranim subjektima, kao i drugim fizičkim i pravnim osobama prema potrebi.

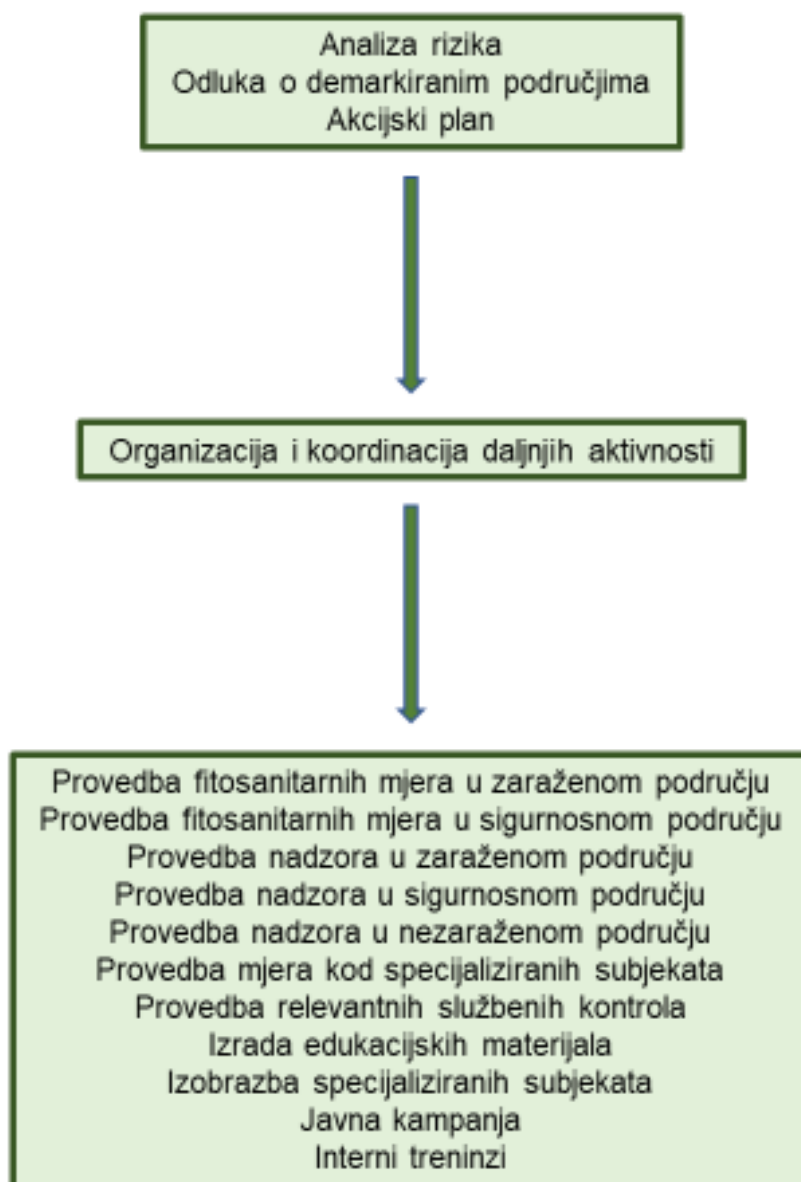
6.17. Daljnji postupak

Daljnji postupci nakon nalaza vrste *T. leucotreta* definira se akcijskim planom te drugim redovnim aktivnostima u području fitosanitarne politike i biljnog zdravstva (programi posebnog nadzora). Daljnji postupci izvan su predmeta ovog kriznog plana. Daljnji postupci koji se definiraju su, između ostalog:

1. Opći cilj postupanja sa štetnim organizmom (iskorjenjivanje ili sprječavanje širenja);
2. Tehnička izvedba fitosanitarnih mjera;
3. Aranžmani za podmirenje troškova fitosanitarnih mjera;
4. Kontrola provedbe fitosanitarnih mjera;
5. Plan posebnog nadzora nad vrstom *T. leucotreta* u narednoj sezoni;
6. Plan nadzora zaraženog područja;
7. Plan nadzora sigurnosnog područja;
8. Ograničenja i fitosanitarna kontrola specijaliziranih subjekata;
9. Službene kontrole kod specijaliziranih subjekata.

Daljnje postupke odobrava MP – SFP, a pri njihovom planiranju sudjeluju sva nadležna tijela, sukladno ulozi i propisima u području poljoprivrede, šumarstva, biljnoga zdravstva i službenih kontrola.

Daljnji postupci izvan su predmeta primjene ovog kriznog plana.

Slika 3. Shematski prikaz postupaka u razdoblju nakon usvajanja akcijskog plana i odluke o demarkiranim područjima (6.16. – 6.17.).

7. PRISTUP NADLEŽNIH TIJELA PROSTORIMA U KOJIMA SE PROVODE AKTIVNOSTI

Sukladno Zakonu o biljnom zdravstvu (Narodne novine 127/2019, 83/2022), DIRH – SFI je nadležno tijelo koje ima pravo pristupiti prostorima specijaliziranih subjekata i osoba koje nisu specijalizirani subjekti, bez ograničenja. Fitosanitarni inspektor ima prava i ovlasti u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu pristupiti bilju, biljnim proizvodima i drugim predmetima na mjestima gdje se oni proizvode, uzgajaju, umnožavaju, održavaju, premještaju na području Republike Hrvatske, stavljaju na raspolaganje na tržištu, pohranjuju, prikupljaju, otpremaju ili prerađuju

8. LABORATORIJSKE ANALIZE

Laboratorijske analize bilja, biljnih proizvoda ili drugih predmeta na prisutnost *T. leucotreta* obavljaju se u HAPIH-u. Testiranje se obavlja sukladno međunarodno prihvaćenim protokolima i dobroj laboratorijskoj praksi. U HAPIH-u, kao nacionalnom referentnom laboratoriju za biljno zdravstvo, testiranje se provodi sukladno politici kvalitete prema normi ISO 17025. Identifikacija *T. leucotreta* provodit će se laboratorijskom analizom na osnovi vanjskih morfoloških karakteristika odraslih stadija, kao i morfoloških karakteristika genitalija leptira. Kako dijagnostički protokol za vrstu *T. leucotreta* do sada nije objavljen, odrasli stadiji morfološki će se uspoređivati sa slikama i opisima dostupnim na web stranicama EPPO-a i web stranici TortAI (<http://idtools.org/id/leps/tortai/index.html>).

U skladu s odredbama Zakona o biljnom zdravstvu (NN 127/2019, 83/2022), za obavljanje pojedinih poslova u kontekstu nalaza vrste *T. leucotreta*, ministar zadužen za poljoprivredu i glavni državni inspektor mogu za obavljanje određenih zadaća iz djelokruga MP-a ili DIRH-a ovlastiti i druge pravne osobe s javnim ovlastima, koje imaju status proračunskog korisnika državnoga proračuna. Takvo ovlašćivanje može se odnositi i na laboratorijsko testiranje.

9. FINANCIRANJE

Sve aktivnosti i službene mjere koje se provode kako je predviđeno ovim kriznim planom financiraju se iz proračuna, sa stavke (...). MP – SFP osigurava da su na predmetnoj proračunskoj stavci osigurana sredstva dostatna za provedbu svih potrebnih aktivnosti.

Financiranje (pokrivanje troškova) svih aktivnosti i mjera predviđenih ovim kriznim planom, prema dionicima, prikazano je u Tablici 3.

Tablica 3. Financiranje aktivnosti u okviru kriznog plana

Aktivnost	Financiranje (pokrivanje troškova)
Upravljanje kriznom situacijom	MP

Fitosanitarne mjere koje se odmah provode	Specijalizirani subjekti Osobe koje nisu specijalizirani subjekti (posjednici bilja)
Vizualni pregledi i uzimanje uzoraka	HAPIH DIRH
Laboratorijske analize	HAPIH
Izrada brošure / plakata / letka	HAPIH

10. RESURSI

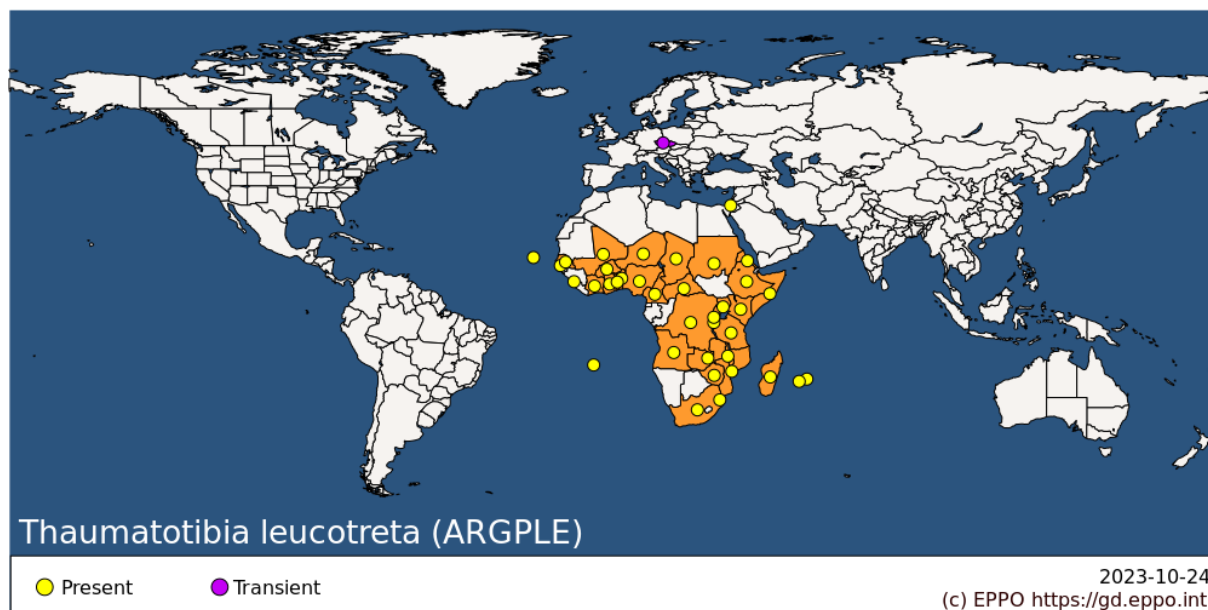
- MP – SFP osigurava da raspolaže dostatnim ljudskim, tehničkim i materijalnim resursima potrebnima za provedbu svih aktivnosti predviđenih ovim kriznim planom.
- DIRH – SFI osigurava da raspolaže dostatnim ljudskim, tehničkim i materijalnim resursima potrebnima za provedbu svih aktivnosti predviđenih ovim kriznim planom.
- HAPIH – CZB osigurava da raspolaže dostatnim ljudskim, tehničkim i materijalnim resursima potrebnima za provedbu svih aktivnosti predviđenih ovim kriznim planom.

PRILOZI

PRILOG I. Najčešće biljke domaći štetnog organizma *Thaumatotibia leucotreta*

- *Capsicum annuum* L.
- *Capsicum chinense* Jacquin
- *Capsicum frutescens* L.
- *Citrus paradisi* Macfadyen
- *Citrus reticulata* Blanco
- *Citrus sinensis* (L.) Osbeck
- *Gossypium hirsutum* L.
- *Litchi chinensis* Sonnerat
- *Macadamia integrifolia* Maiden & Betche
- *Macadamia tetraphylla* L. Johnson
- *Mangifera indica* L.
- *Prunus persica* (L.) Batsch
- *Prunus persica* var. *nucipersica* (L.) Schneider
- *Psidium guajava* L.
- *Punica granatum* L.
- *Ricinus communis* L.
- *Rosa* sp. L.
- *Solanum aethiopicum* L.
- *Solanum melongena* L.
- *Vitis vinifera* L.
- *Zea mays* L.

PRILOG II. Rasprostranjenost štetnog organizma *Thaumatotibia leucotreta*

Slika 4. Rasprostranjenost štetnog organizma *Thaumatotibia leucotreta* u svijetu.

PRILOG III. Uzimanje uzoraka

Metodologija uzimanja uzoraka

Detekcija štetnika provodi se temeljitim vizualnim pregledom plodova paprike i agruma, na kojima je moguće pronaći simptome ishrane gusjenica. Tijekom oba vizualna pregleda kontroliraju se plodovi na prisutnost simptoma napada u vidu malih rupica promjera 1 mm oko kojih tkivo mijenja boju i truli, kao i na eventualnu prisutnost gusjenica u plodovima. Monitoring odraslih stadija provodi se postavljanjem feromonskih lovki sa seksualnim feromonom specifičnim za vrstu *T. leucotreta*. U nasadima se prilikom prvog pregleda postavljaju feromonske lovke, koje se tijekom drugog pregleda skidaju i pregledavaju na prisutnost leptira. Feromonske lovke skidaju se dva do tri tjedna nakon postavljanja, označavaju osnovnim podacima o uzorku, spremaju u kutiju te dostavljaju na laboratorijsku analizu. Ljepljive ploče iz feromonskih lovki vade se u laboratoriju i pregledavaju na eventualnu prisutnost leptira *T. leucotreta*. Svi uzorci označavaju se osnovnim podacima vezanima za uzorak (oznaka uzorka, lokalitet, GPS koordinata i datum uzorkovanja).

Tablica 4. Optimalno razdoblje za vizualne preglede i uzimanje uzoraka za analizu na prisutnost *Thaumatotibia leucotreta*

Štetni organizam	Mjesec											
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
<i>Thaumatotibia leucotreta</i>												

Transport uzorka, prijem uzorka i laboratorijske analize

Uzorci se u laboratorij dostavljaju na način kako je propisano relevantnim radnim uputama, u praktično najkraćem mogućem roku. Svaki uzorak popraćen je odgovarajućim zapisnikom. Prijem uzoraka u laboratorij odvija se prema relevantnoj internoj proceduri. Ovlašteno osoblje laboratorija kontrolira kakvoću uzorka. U slučaju neprikladnosti uzorka za analizu, ovlaštena osoba u laboratoriju e-poštom obavještava osobu koja je uzorak uzela o nesukladnosti.

Laboratorijske analize provode se u skladu s relevantnim dijagnostičkim protokolom.

Rezultati laboratorijskih analiza šalju se nadležnim tijelima e-poštom najkasnije u roku od 48 sati nakon završetka analize.

PRILOG IV. Izgled štetnika i simptomi napada

Slika 5. *Thaumatotibia leucotreta* – odrasli oblik (mužjak)

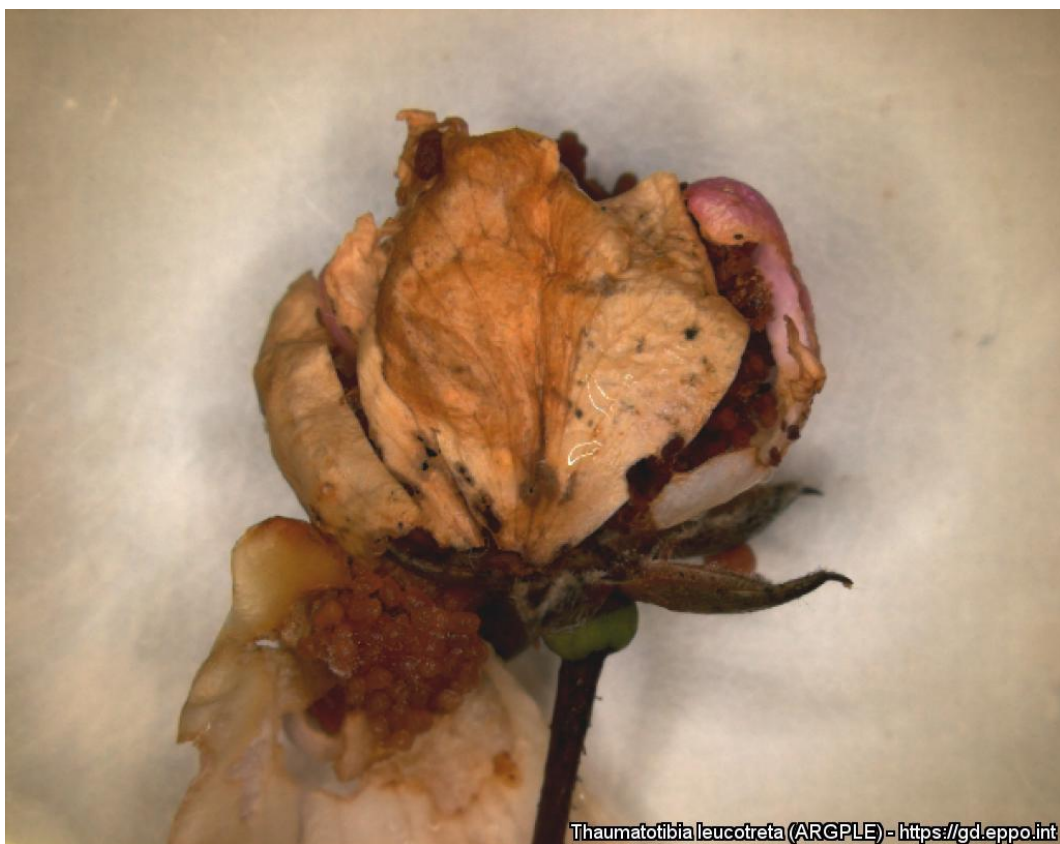

Slika 6. *Thaumatotibia leucotreta* – odrasli oblik

Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 7. *Thaumatotibia leucotreta* – gusjenica u plodu paprike

Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 8. *Thaumatotibia leucotreta* – štete na cvijetu ruže

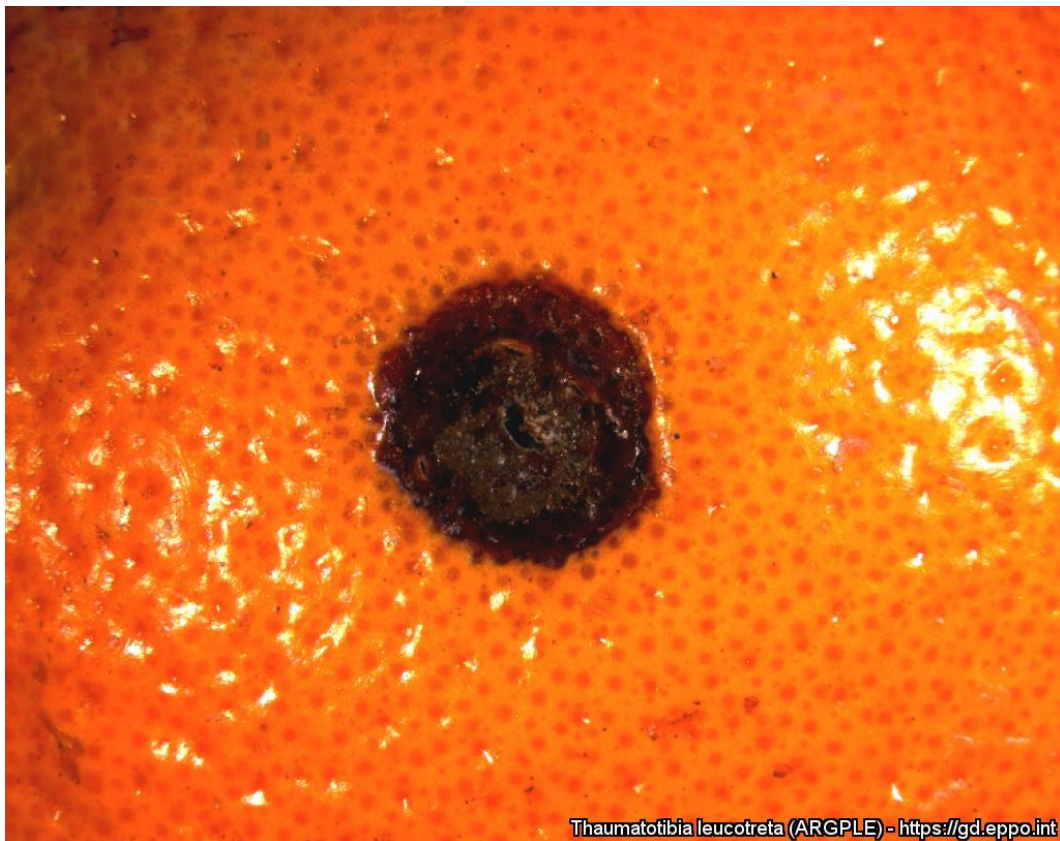
Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 9. *Thaumatotibia leucotreta* – ulazna rupica na cvijetu ruže

Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 10. *Thaumatotibia leucotreta* – štete na cvijetu ruže

Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 11. Šteta na plodu naranče uzrokovana gusjenicom *Thaumatotibia leucotreta*

Thaumatotibia leucotreta (ARGPLE) - <https://gd.eppo.int>

Slika 12. Gusjenica i štete na plodu mandarine uzrokovane hranjenjem gusjenice *Thaumatotibia leucotreta*

PRILOG V. Kontakti nadležnih tijela

Ministarstvo poljoprivrede – Uprava za poljoprivredno zemljište, biljnu proizvodnju i tržište

Pozicija	Djelatnik	E-pošta
Ravnateljica Uprave	Sandra Zokić	sandra.zokic@mps.hr
Viši savjetnik specijalist	Sandra Andrić	sandra.andric@mps.hr
Načelnik Sektora fitosanitarne politike	Ivica Delić	ivica.delic@mps.hr
Voditelj Službe za biljno zdravstvo	Tomislav Petrović	tomislav.petrovic@mps.hr
Voditeljica Odjela za biljno zdravstvo	Marijana Kelava	marijana.kelava@mps.hr

Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu – Centar za zaštitu bilja

Pozicija	Djelatnik	E-pošta
Voditeljica Centra	Zdravka Sever	zdravka.sever@hapih.hr
Rukovoditeljica Odjela za biljno zdravstvo	Maja Novak	maja.novak@hapih.hr
Rukovoditelj Odjela za dijagnostiku i analitiku	Ivan Poje	ivan.poje@hapih.hr
Rukovoditelj Odsjeka za karantenu	Goran Ivančan	goran.ivancan@hapih.hr

Državni inspektorat Republike Hrvatske – Sektor za nadzor poljoprivrede i fitosanitarni nadzor

Djelatnik	E-pošta	Telefon
Babun Mario	mario.babun@dirh.hr fitoinspekcija.porec@dirh.hr	099/8156 262
Bakula Damir	damir.bakula@dirh.hr fitoinspekcija.vukovar@dirh.hr	099/8156 246
Bilušić Nikica	nikica.bilusic@dirh.hr fitoinspekcija.zadar@dirh.hr	099/2271 602

Carić Leo	leo.caric@dirh.hr fitoinspekcija.split@dirh.hr	099/8156 279
Čegelj Srećko	srecko.cegelj@dirh.hr fitoinspekcija.varazdin@dirh.hr	099/8156 203
Gregurec-Tomiša Irena	irena.gregurectomisa@dirh.hr fitoinspekcija.koprivnica@dirh.hr	099/8156 213
Knez Jelena	jelena.knez@dirh.hr fitoinspekcija.varazdin@dirh.hr	099/8156 306
Kovačev-Matijević Slavica	slavica.kovacevmatijevic@dirh.hr fitoinspekcija.osijek@dirh.hr	099/8156 239
Lovrec Gordana	gordana.lovrec@dirh.hr fitoinspekcija.varazdin@dirh.hr	099/3647 452
Milas Miroslav	miroslav.milas@dirh.hr fitoinspekcija.osijek@dirh.hr	099/8156 241
Miličić Siniša	sinisa.milicic@dirh.hr fitoinspekcija.osijek@dirh.hr	099/8156 251
Munder Mladen	mladen.munder@dirh.hr fitoinspekcija.porec@dirh.hr	099/8156 265
Murk-Burčul Danijela	danijela.murk-burcul@dirh.hr fitoinspekcija.zadar@dirh.hr	099/8156 285
Puhalo Biserka	biserka.puhalo@dirh.hr fitoinspekcija.koprivnica@dirh.hr	099/8156 214
Rack Kristian	kristian.rack@dirh.hr fitoinspekcija.osijek@dirh.hr	099/2439 043
Vidović Vesna	vesna.vidovic@dirh.hr fitoinspekcija.krapina@dirh.hr	099/2439 041
Vidović Zvonimir	zvonimir.vidovic@dirh.hr fitoinspekcija.zadar@dirh.hr	099/8156 249